[פרע קטן-עלים בן-שיח הגדל בחורש הים-תיכוני (אוקטובר 2023)]

ערגה אלוני

תקציר: **פרע קטן-עלים** *Hypericum thymifolium* הוא בן שיח ר"ש, הגדל בחורש יחד עם **אורן ירושלים** על קרקע הקרויה רנדזינה. לצמח עלים פשוטים קטנים, ופרחים צהובים בוהקים עם 5 עלי גביע, 5 עלי כותרת צהובים, אבקנים רבים, שחלה עילית ו3 עמודי עלי. מהשחלה מתפתח פרי שהוא הלקט בעל זרעים קטנים. הצמח כמו מיני פרע אחרים מוכרים כצמחי מרפא מסורתיים.

———————–

פרע קטן-עלים *Hypericum thymifolium* Banks & Sol הנכלל במשפחת הפרעיים, הוא בן-שיח מסועף הגדל בחורש הים-תיכוני, גובהו 80 ס"מ (שמידע 2005). גבעולי הצמח ארוכים וחלקים (ללא בלוטות) ולא יוצרים מבנה כדורי בדומה לקרובו **פרע מסולסל**.

פרע קטן-עלים Hypericum thymifolium Banks & Sol, מימין: מספר ענפים נושאים עלים פשוטים צפופים ותמימים. הפרחים גדולים, דו-מיניים בולטים בצבעם. משמאל: (הגדילו) נראות בלוטות כסות המפרישות היפריצין. צילמה ערנה אלוני©.

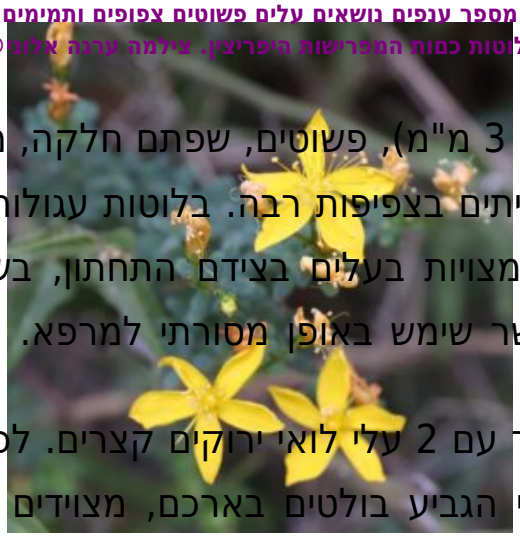

העלים יושבים, קטנים (אורכם 5-7 מ"מ, רוחבם 3 מ"מ), פשוטים, שפתם חלקה, מסודרים נגדית על הגבעול (פינברון-דותן דנין 1991) לעיתים בצפיפות רבה. בלוטות עגולות זעירות רובן שחורות המכילות חומר הקרוי היפריצין, מצויות בעלים בצידם התחתון, בשולי עלי הגביע ובפקעי הפריחה. הן מפרישות חומר אשר שימש באופן מסורתי למרפא.

הפרחים צהובים דו-מיניים נישאים על עוקץ קצר עם 2 עלי לואי ירוקים קצרים. לפרחים 5 עלי הגביע ירוקים חיוורים, בסיסם מאוחה שיני הגביע בולטים בארכם, מצוידים בשפתם ב"מחרוזת" של בלוטות שחורות זו ליד השנייה. עלי הכותרת 5 צבעם צהוב לימוני. בפרח צעיר פתוח, קוטר הפרח 10-20 מ"מ והעלים מפושקים וזוהרים בצבעם. עם התבגרם הצבע משתנה לכתום חום הם נצמדים זה לזה כלפי מעלה אך לא נושרים. האבקנים רבים וארוכים שוני אורך, מסודרים ב 3 קבוצות. הארוכים מבניהם אורכם כאורך עלה כותרת. זיריהם דקים נושאים מאבקים מעוגלים. השחלה עילית נראית בין האבקנים, בת 3-5 מגורות, בראשה 3 עמודי עלי ישרים, ארוכים, מפושקים בזווית לצדדים. הפרי הלקט רב

זרעים צבעו חום-אדמדמים, נפתח ע"י מחיצות. **פרע קטן-עלים** פורח בחודשים אפריל עד אוקטובר.

פרע קטן-עלים Hypericum thymifolium Banks & So, מימין ובאמצע: פרחים בשיא פריחה במרכזם אבקנים בולטים שוני אורך ביניהם שלושה עליים כל אחד פונה הצידה. משמאל: בקצה הגבעול נראים כמה שלבים יחד: ניצני פריחה לצד פרחים בשיא הבשלתם וכאלה שסיימו פריחה לקראת יצירת פירות. צילמה ערגה אלוני©

הצמח גדל בחורש הים-תיכוני, בכרמל, בשומרון, בגליל המערבי בחברת **אורן ירושלים**, על קרקע שהיא רנדזינה בהירה אפורה שהתפתחה על סלעי קרטון וחוואר מגיל קנומן תיכון, באקלים ים-תיכוני. מרקמה סיני עד חרסיתי, היא עשירה בגיר וענייה בחומר אורגני (רביקוביץ 1981). בכרמל על רנדזינה בהירה התפתח יער של **אורן ירושלים** טבעי ובין העצים נפוץ **פרע קטן-עלים**. תצורה זו קיבלה את השם: "חברת **אורן ירושלים ופרע קטן- עלים** (ויזל פולק כהן 1978). תפוצתו העולמית של הצמח משתרעת בארצות שבמזרח הים- התיכון : טורקיה, סוריה לבנון ישראל ירדן, חצי האי ערב. טיפוס תפוצתו מזרח ים-תיכונית.

פרע קטן-עלים Hypericum thymifolium Banks & S0l מימין ומשמאל: פרות הצמח הם הלקטים רבי זרעים הנפתחים ע"י מחיצות. צילמה ערגה אלוני©

הסוג Hypericum מכיל מעל 400 מינים אשר שימשו זמן רב בעבר כצמחי מרפא מסורתיים באזורים שונים בעולם: כתרופת הרגעה, תרופות לחיטוי, תרופות נוגדות עוויתות לטיפול בפצעים חיצוניים ועוד. גם כיום יש עניין בסוג זה שנמצא שמיניו מכילים פלבנואידים, קסנתנים, טאנינים ושמנים אתריים. מיני **פרע** ובעיקר H. perforatum L שהוא אחד מצמחי המרפא החשובים, המרכיב העיקרי שלו- שמן אתרי המכיל 2-מתיל אוקטן (45%)- פלבנואידים, קסנתנים, טאנינים ושמנים אתריים (Pavlovic et al. 2006). נחשב לאחד מצמחי המרפא הידועים והנפוצים ביותר, מכיל 2-מתיל אוקטן (45%) ו-(5-67% pinene). הוא אנטי ויראלי חזק ובעל פוטנציאל לטיפול בנגיף הכשל החיסוני האנושי (HIV), הפטיטיס ויראלית ותסמונת העייפות הכרונית.

———————————–

ספרות

ויזל י פולק ג כהן י 1978 אקולוגיה של הצומח בארץ ישראל אוניברסיטת ת"א דפוס יד החמישה כפר חב"ד.

זהרי מ 1980 נופי הצומח של הארץ הוצאת עם עובד עמ' 170-171

פינברון-דותן נ דנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל כנה ירושלים.

רביקוביץ ש 1981 קרקעות ישראל התהוותן טבען ותכונותיהן הוצאת הקיבוץ המאוחד.

שמידע א 2005 צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י הוצאת מפה

———————-

Bingo U Belgin Cosge B Bilal Gurbuz B 2011 Hypericum Species in the Flora of Turkey. Medicinal and Aromatic Plant Science and Biotechnology https://www.researchgate.net

Pavlović M Tzakou O Petrakis PV Couladis M 2006 The essential oil of Hypericum perforatum L., Hypericum tetrapterum Fries and Hypericum olympicum L. growing in Greece. Flavour and Fragrance Journal 21: 84-87

Robson NKB 2010 Studies in the genus Hypericum L. (Hypericaceae) Sections 17 Phytotaxa 4: 127-258

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע פרע קטן-עלים בן-שיח הגדל בחורש הים-תיכוני (אוקטובר 2023). כתב-עת "כלנית", 9.

==========

פרע קטן-עלים בן-שיח הגדל בחורש הים-תיכוני (אוקטובר 2023)

———————